

Energikrisen – låsningar och lösningar

Foto: Karl Gabor.

Med hot om avstängd el, debatter för och emot ekonomiska kompensationer till drabbade konsumenter och med diskussioner om kärnkraftens vara eller icke vara, har energifrågan blivit dominerande i årets valrörelse. IFN-forskarna Pär Holmberg och Thomas Tangerås vid forskningsprogrammet Hållbar energiomställning har länge forskat om elmarknaden och energifrågor. Under hösten har deras forskning uppmärksammats även utanför akademien och de har presenterat reformer som skulle kunna bidra till att minska energikrisen.

Nyligen presenterade Pär Holmberg och Thomas Tangerås SNS-rapporten ”Elbrist i storstäderna – Ett marknads-perspektiv”, som ger förslag på hur elmarknaden kan reformeras för att på kort sikt minska problemen med obalanser i elförsörjningen. Bland annat föreslår de att Storstockholm ska bli ett eget elområde, att lokala elmarknader ska utvecklas så att efterfrågan blir mer flexibel samt att elnätstariffer ska ses som komplement till lokala marknader. Samtidigt krävs även långsiktiga reformer.

Pär Holmberg och Thomas Tangerås förespråkar mer marknadsbaserade lösningar och menar att många av de problem vi ser i dag är konsekvenser av såväl svenska som internationella politiska beslut som fattats under en lång tidsperiod.

– Just nu har Europa stor brist på gas, kol och vatten i vattenkraftverken. Dessutom har många kärnkraftverk stängts ned i förtid eller har tekniska problem. Det är därför som elpriserna är så höga. Många av de politiska utspelen

handlar främst om omfördelning av pengar, vilket inte löser de underliggande problemen. De kan till och med förvärra problemen, säger Thomas Tangerås som tycker att fokus istället på kort sikt borde vara att öka utbudet på el och minska efterfrågan.

En sådan åtgärd är att utveckla lokala elmarknader för att efterfrågan ska bli mer flexibel. Pär Holmberg beskriver hur en sådan marknad kan utformas.

– Sverige är indelat i fyra elområden. På elbörsen är priset detsamma på varje plats inom ett elområde. Elbörsen bortser från nätbegränsningar inom ett elområde, men i verkligheten kan lokal elbrist uppstå inom ett elområde i exempelvis en storstad, om inte elen kommer fram på grund av flaskhalsar. Flexibilitetsmarknader är lokala och kan ta hänsyn till nätbegränsningar i storstäder och även beakta begränsningar i underliggande region- och lokalnät. Flexibilitetsmarknaderna kan bidra till att minska problemet med lokal elbrist genom att betala extra mycket till lokala konsumenter som är villiga att tillfälligt minska sin konsumtion, förklarar Pär Holmberg.

Hösten 2022 är vi mitt i en energikris och har en akut situation att lösa. Samtidigt har Sverige som mål att ställa om till 100 procent förnybar elproduktion fram till 2040. Då krävs mer långsiktiga reformer och Pär Holmberg menar att en blocköverskridande energiöverenskommelse skulle vara på sin plats:

– Vi kommer antagligen behöva kärnkraft efter 2040, så målet borde ändras till 100 procent fossilfri kraft och en blocköverskridande energiöverenskommelse som ger marknaden långsiktiga spelregler, säger Pär Holmberg. Det är viktigt att politiker inte dribblar med prissättningen eller straffbeskattar producenter under den pågående energikrisen. Det skulle medföra att den politiska risken ökar för producenterna och då minskar deras vilja att investera i ny

produktion, säger Pär Holmberg. Han betonar också vikten av att påskynda och förenkla tillståndprocesserna, både för uppbyggnad av nät och elproduktion. Dessutom bör elmarknaden utvecklas så att den blir bättre på att betala för stödtjänster som bidrar till att stabilisera nätet, avslutar han.

Läs mer om Pär Holmberg och Thomas Tangerås och deras forskning inom ramen för programmet Hållbar energiomställning på ifn.se. Där hittar du också en ny IFN-podd där de båda fördjupar sig i några av energikrisens lösningar och lösningar.

Pär Holmberg och Thomas Tangerås. Foto: Karl Gabor.

Pär Holmberg är docent i nationalekonomi och teknologie doktor i elkraftteknik, och Thomas Tangerås är docent i nationalekonomi. Båda är seniorforskare vid IFN och affilierade till Energy Policy Research Group vid University of Cambridge, England, samt Program on Energy and Sustainable Development vid Stanford University, USA. Thomas Tangerås är även programchef för IFN:s forskningsprogram Hållbar energiomställning.

Världsledande forskare på IFN-konferenser i Vaxholm

Under sommaren har IFN varit värd för två internationella konferenser i Vaxholm som samlat världsledande forskare på områdena entreprenörskap och institutionell ekonomi.

I slutet av augusti hölls en konferens för att hedra Magnus Henrekson som var vd för IFN mellan 2005 och 2020. Temat för konferensen var entreprenörskap, humankapital och innovativa samarbetsblock – ämnen som även är centrala i Magnus Henreksons forskning och högaktuella för det svenska näringslivet.

På konferensen diskuterades frågor som: Hur skiljer sig entreprenörers humankapital från andra individers? Vilka kompletterande förmågor krävs för att entreprenörer ska

kunna realisera sina projekt och vilka är de största hindren? Är det dessutom så att entreprenörskap kan göra politiska system mer uthålliga?

I juni hölls den återkommande konferensen IFN Stockholm Conference som i år hade temat ”The Economics of Culture and Institutions”. Arrangör var forskningsprogrammet Institutioner, marknader och näringsliv. Pågående forskningsprojekt om ämnen såsom entreprenörskap, marknader och moral, covid och tillit och många andra områden diskuterades under konferensen.

På vår hemsida, under fliken seminarier och kalender, finns referat från båda konferenserna.

IFN:s forskning presenteras först som ett working paper. Nästa steg är publicering i en vetenskaplig tidskrift som är peer reviewed. Här är några av de artiklar som nyligen accepterats för publicering.

Bjørnskov, Christian, Andreas Freytag och Jerg Gutmann. "Coups and the Dynamics of Media Freedom". *Economic Modelling*.

Det är oklart om demokratier eller autokratier är mest benägna att tysta eller kontrollera media när försök att omstörta en regering äger rum. Vår skattning av pressfrihetens dynamik tyder på att endast framgångsrika kupper mot demokratier leder till en betydande minskning av pressfriheten. Effekten är störst i länder med höga offentliga utgifter.

Gardberg, Malin. "Financial Reforms and Low-Income Households' Impact on International Consumption Risk Sharing". *International Finance*.

Utvecklingsländer är mycket sämre på att utjämna konsumtionstillväxt med andra länder än vad utvecklade ekonomier är. Denna uppsats visar att lägre finansiell integration, brist på finansmarknadsreformer samt en stor andel hushåll med låga inkomster delvis kan förklara skillnaderna i internationell konsumtionsutjämning.

Heller Sahlgren, Gabriel. "Group Threat and Voter Turnout: Evidence from a Refugee Placement Program". *Economics & Politics*.

Artikeln studerar effekten av flyktinginvandringen på valdeltagandet mellan 1985 och 1994. Den finner att flyktinginvandringen ökade sannolikheten att människor gick och röstade. Resultaten kan förklaras av grupphotsteorin, som förutspår att ökad heterogenitet leder till ökat valdeltagande via upplevelser om hot mot den egna gruppen.

Henrekson, Magnus och **Johan Wennström**. "The View of Knowledge: An Institutional Theory of Differences in Educational Quality". *Independent Review*.

Den institution som avgör kvaliteten på ett lands skolsystem är dess kunskapssyn. Den styr skolarbetet och incitamenten för alla inblandade aktörer: lärare, elever, rektorer, föräldrar, huvudmän och myndigheter. I denna studie ställs en klassisk, faktabaserad kunskapssyn mot en postmodern och socialkonstruktivistisk kunskapssyn.

Maican, Florin, Matilda Orth, Mark J. Roberts och Van Anh Vuong. "The Dynamic Impact of Exporting on Firm R&D Investment". *Journal of the European Economic Association*.

Denna studie visar att en tullavgift på exportvaror skulle minska mängden investeringar i FoU, med negativa konsekvenser för produktivitet och vinster i svenska industriföretag. Resultaten pekar på att en restriktiv handelspolitik har konsekvenser för utformningen av en effektiv innovationspolitik.

Eva Malm Öhrström slutar som IFN:s kommunikationschef 14 september. Eva har varit anställd på IFN sedan 1 september 2019 och går nu vidare till ett nytt uppdrag som kommunikationschef på Statens konstråd. En ny kommunikationsansvarig tillträder vid årsskiftet. Under tiden hänvisar vi alla frågor gällande kommunikation och media till vd-assistent **Elisabeth Gustafsson**.

Nya forskningsassistenter hösten 2022:

Lena Füner har en masterexamen i nationalekonomi från Albert-Ludwigs-University, Freiburg. I sin masteruppsats undersökte hon betydelsen av personliga egenskaper för chansen att lämna långtidsarbetslöshet.

Gustav Häggbom har en masterexamen i nationalekonomi från Uppsala universitet. I masteruppsatsen undersökte han hur kapital ska beskattas under heterogen avkastning på tillgångar.

Karin Östling Svensson har en masterexamen i nationalekonomi från Lunds universitet. I masteruppsatsen undersökte hon effekterna av mer restriktiv abortlagstiftning för kvinnor på arbetsmarknaden.

Alice Wastegård har masterexamen i nationalekonomi från Stockholms universitet. I masteruppsatsen undersökte hon lokala arbetsförmedlingskontors inverkan på arbetsmarknaden. Hon börjar på IFN 15 september.

29 augusti 2022 | Ny SNS-rapport: "Använder universiteten skattemedlen på bästa sätt?"

Anders Kärnä presenterade nyligen sin SNS-rapport där han undersöker om skattemedlen till högre utbildning används till det han kallar för universitetens kärnverksamhet – forskning och utbildning – eller till administration. Rapporten lanserades vid ett seminarium på SNS där även en panel bestående av Mats Alvesson, professor i organisationsteori, Lunds universitet, Lars Strannegård, rektor, Handelshögskolan i Stockholm, samt Ulrika Wallén, policyexpert högskolepolitik, Svenskt Näringsliv, medverkade. Nu kan du se filmen från seminariet på sns.se.

31 augusti 2022 | Idébaren om unga och arbetsmarknaden

Andreas Bergh medverkade i Kulturhuset Stadsteaterns debattserie "Idébaren" och diskuterade ungas inträde på arbetsmarknaden, gigjobb, tidsbegränsade anställningar och vikariat som avlöser varandra. Utöver Andreas Bergh medverkade Elsa Alm, Ungsekreterare LO, Bodil Sidén, BLQ Invest, Max Vesterlund Karlsson, journalist ETC och Saleh Karrani, CBO och medgrundare av Miljonbemanning.

Kommande:

12 september 2022 | Ny ESO-rapport om socialförsäkringarna

Andreas Bergh presenterar ESO-rapporten "Tryggare kan ingen vara" vid ett seminarium. Tillsammans med Agneta Kruse, Lunds universitet, analyserar han socialförsäkringarna och hur de är konstruerade för att ge skydd. Utöver rapportförfattarna medverkar Bettina Kashefi, kanslichef Kommissionen för skattenytta, Maria Stanfors, professor i ekonomisk historia, Lunds universitet, och Annika Sundén, docent i nationalekonomi.

23 september 2022 | Bokmässan: De onödiga jobben

Johan Wennström medverkar i ett samtal på temat: Finns det onödiga jobb och vad gör de med tilltron till samhället? Samtalet arrangeras av tankesmedjorna Katalys och Timbro på Bokmässan i Göteborg. Utöver Johan Wennström medverkar Daria Bogdanska, serietecknare, och Caspian Rehbinder, arbetsmarknadsansvarig Timbro.

26 september 2022 | Ny SNS-rapport: "Betydelsen av att gå i en fristående gymnasieskola"

Lovisa Persson, Högskolan Kristianstad och affilierad till IFN, och Karin Edmark, Stockholms universitet och affilierad till IFN, presenterar en SNS-rapport om effekterna av att läsa vid en fristående gymnasieskola. De undersöker elevernas resultat och övergång till eftergymnasial utbildning samt om betygsättningen är likvärdig. Utöver rapportförfattarna medverkar även Pontus Bäckström, utredningschef Lärarnas Riksförbund, Ulla Hamilton, vd Friskolornas riksförbund, och Helén Ängmo, generaldirektör, Skolinspektionen.

Debatt och politik i media

1 september 2022 | DN Debatt: "Tre förslag för att minska den lokala bristen på el"

Pär Holmberg och Thomas Tangerås skriver om elbristen i storstäderna i en debattartikel i *Dagens Nyheter*. De presenterar förslag för att minska den lokala elbristen. Bland annat föreslår de införandet av ett nytt elområde Storstockholm.

29 augusti 2022 | Svenska Dagbladets debattsida: "Skär ner på högskolans dyra administratörer"

Anders Kärnä skriver i en debattartikel i *Svenska Dagbladet* om hur universitet och högskolor använder skattemedel och argumenterar för att lärosätenas administration bör minskas.

26 augusti 2022 | Göteborgs-Postens debattsida: "Ni gjorde kärnkraften olönsam – skyll inte på marknaden"

Magnus Henrekson är en av författarna till en debattartikel publicerad i Göteborgs-Posten.

Nyhetsbrev:

Nyheter från IFN utkommer sex till sju gånger per år. Dessutom publiceras *News from IFN* två gånger årligen.

Nyhetsbrev

Redaktör: Eva Malm Öhrström, eva.malmohrstrom@ifn.se; tfn 08-665 4525. Ansvarig utgivare: Fredrik Sjöholm